

Ekumenske teme Glasa Koncila od 1990. do 1999.

Jermelić, Matej

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:966781>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

MATEJ JERMELIĆ

**EKUMENSKE TEME *GLASA KONCILA* OD 1990.
DO 1999.**

Diplomski rad

Split, 2020.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

MATEJ JERMELIĆ

EKUMENSKE TEME *GLASA KONCILA* OD 1990. DO 1999. GODINE

DIPLOMSKI RAD
iz ekumenskog bogoslovlja
kod doc. dr. sc. Ivan Macut

Split, 2020.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____, kao pristupnik za stjecanje zvanja magistra/magistrice _____, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	1
1. UKRATKO O NASTANKU GLASA KONCILA.....	2
2. BIBLIOGRAFIJA EKUMENSKIH TEMA OD 1990. DO 1999. GODINE.....	6
2.1. Ekumenske teme tijekom 1990. godine	6
2.2. Ekumenske teme tijekom 1991. godine	7
2.3. Ekumenske teme tijekom 1992. godine	8
2.4. Ekumenske teme tijekom 1993. godine	8
2.5. Ekumenske teme tijekom 1994. godine	9
2.6. Ekumenske teme tijekom 1995. godine	10
2.7. Ekumenske teme tijekom 1996. godine	11
2.8. Ekumenske teme tijekom 1997. godine	11
2.9. Ekumenske teme tijekom 1998. godine	13
2.10. Ekumenske teme tijekom 1999. godine	14
3. ANALIZA I SADRŽAJ EKUMENSKIH TEMA	16
3.1. Ekumenski susreti	16
3.1.1. Ekumenska bogoslužja	16
3.1.2. Ekumenski susreti visokih predstavnika.....	17
3.1.3. Molitveni ekumenski susreti	19
3.2. Ekumenizam i mladi	21
3.3. Ekumenizam i obrazovanje	23
3.4. Ekumenizam i kultura	25
ZAKLJUČAK.....	30
BIBLIOGRAFIJA.....	32

UVOD

U ovom diplomskom radu bavit ćemo se analizom ekumenskih tema koje se javljaju u člancima Glasa Koncila u razdoblju od 1990. godine pa do 1999. godine. Vidjet ćemo kroz prikaz ekumenskih tema i naslova članaka koje su teme bile zastupljenije u razdoblju trajanja Domovinskog rata, koje u poslijeratnom vremenu, a koje ekumenske teme su bile najčešće u člancima koji su objavljivani tijekom posljednjih godina 20. stoljeća.

Najprije ćemo ukratko prikazati povijest nastanka Glasa Koncila kao i neke prepreke koje je ovo vjersko glasilo doživjelo prije samog nastanka, ali i nakon svog službenog nastanka. Kao vjerski list, Glas Koncila je u određenim povijesnim epohama bio na meti brojnih državnika i političara koji su pripadali raznim političkim strujama koje su htjele odvajati Crkvu od države i slično. U poglavlju o povijesnom nastanku Glasa Koncila spomenut i neka važnija imena koja su utjecala na nastanak ovog vjerskog glasila te ona koja su utjecala na njegovo poboljšanje tijekom njegova postojanja.

U drugom dijelu ovoga rada prikazat ćemo popis ekumenskih tema koje smo poredali kronološki, od 1990. do 1999. godine, onim redom kojim su se javljale u glasilu. Najprije smo izvukli sve članke koji govore o ekumenskim temama, a zatim izdvajali teme prema sferama koje obrađuju za potrebe analize ekumenskih tema koje donosimo u trećem dijelu ovoga rada.

Treći dio podijeljen je na različite teme koje su u uskom odnosu s ekumenizmom te prikazati za svaku pojedinu temu na koji način je povezana s fenomenom ekumenizma. Tako, primjerice, donosimo podnaslove o ekumenskim susretima, o ekumenizmu i kulturi, o ekumenizmu i obrazovanju, ali i o odnosu mladih i ekumenizma. Što se tiče ekumenskih susreta, podijeljeno je poglavlje na ekumenske susrete visokih predstavnika, na molitvene susrete te na ekumenska bogoslužja. Mnogo je članaka unutar promatranih deset godina djelovanja Glasa Koncila pa je odlučeno na taj način razlučiti i razvrstati teme kako bi ovaj rad izgledao organizirano i precizno. Također, u analizi ekumenskih tema u trećem poglavlju rada nisu analizirani svi članci koji su popisani u drugom poglavlju, već samo članke koje smatramo važnim, reprezentativnim i prigodnim ih za izdvojiti i obraditi.

1. UKRATKO O NASTANKU GLASA KONCILA

Glas Koncila vjersko je glasilo, a kao takvo ujedno je i medij kojim Crkva šalje određene poruke te promiče određene stavove. Promatrajući odnos medija i Crkve u Hrvatskoj, Hrvatska biskupska konferencija u knjizi *Crkva i mediji* ističe otvorenost Crkve prema svim temama i problemima te njenu želju za doprinosom društvenom životu i rastu pojedinca i društva. Prije nego prikažemo povijest samog nastanka ovog vjerskog tiska, trebamo spomenuti kako je Hrvatska biskupska konferencija donijela zadaće crkvenoga tiska pa je tako zapisano sljedeće: „U službi promicanja općeg dobra crkveni tisak treba s vjerskog i etičkog stajališta tretirati aktualna društvena, gospodarska, kulturna, socijalna i politička pitanja, izbjegavajući pritom stranačke ili dnevnopolitičke pristupe.”¹ Dakle, Glas Koncila bavi se različitim aktualnim temama koje su u određenom vremenu prisutne u društvu. No, sada ćemo vidjeti kako je sve počelo i otkuda ideja za nastanak takvog vjerskog tiska.

Kad promatramo nastanak neke društvene pojave, svakako je važno imati na umu i društveni kontekst i vrijeme u kojem se određena pojava javlja. Tako i za razumijevanje Glasa Koncila treba poznavati povijesni i društveni kontekst. Za nastanak glasa Koncila ulogu su imali održavanje Drugog vatikanskog koncila (1962.-1965.) i postkoncilski obnova Katoličke Crkve. Mikić u svom radu tvrdi da je osnivanje Glasa Koncila došlo kao rezultat poboljšanja odnosa između Crkve i države.² Također, napominje kako „prestankom rata 1945. godine prestaje izlaziti gotovo sav katolički tisak na hrvatskome jeziku, jer je komunistička vlast sustavno – uskratim papira, konfiskacijom tiskarskih strojeva i zatvaranjem tiskara – onemogućila djelovanje katoličkih izdavača.”³

Dakle, vidimo da društveni kontekst nije bio naklonjen razvitku crkvenoga tiska. Tome svjedoči i rečenica iz pisma Alojzija Stepinca Vladimiru Bakariću gdje Stepinac piše: „Došli smo do stanja, da nas u štampi gotovo svakodnevno napadaju, a ne daju štampati nijednoga katoličkog lista.”⁴ Crkveni tisak u ovom povijesnom razdoblju bio je uvelike ograničen i kontroliran od strane vlasti kojoj je cilj bio spriječiti nastanak i razvoj svakog oblika vjerskog tiska. Činjenici da je sabotiranje vjerskog tiska bilo sustavni dio partijske i državne politike

¹ Hrvatska biskupska konferencija, *Crkva i mediji*, Glas Koncila, Zagreb, 2006., str. 33.

² Usp. A. Mikić, *Crkveno i društveno značenje glasa koncila od 1963. do 1972.* Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2016., str. 7.

³ *Isto*, str. 22.

⁴ *Isto*, str. 22.

svjedoči i zapisnik sa sjednice Politbiroa CK SKH od 27. prosinca 1946. na kojoj Vladimir Bakarić poručuje kako vjerski tisak treba uništiti, a Ivan Krajačić zaključuje da, ukoliko Agitprop nije u stanju nadzirati vjerski tisak, onda treba postići da on uopće ne izlazi.⁵

No, 1960. godine javlja se Zakon o štampi i drugim oblicima informacija⁶ kojim je propisano da svi građani imaju pravo izdavati novine i druge oblike tiska. I glavni urednik Glasa Koncila Vladimir Pavlinić ističe važnost toga Zakona o štampi: „Novo se razdoblje relativne slobode štampe u Jugoslaviji otvorilo s novim Zakonom o štampi i drugim sredstvima informacije, izdanom 1960. godine. Ni prethodnim Zakonom o štampi nije sve to bilo zabranjeno, ali novim Zakonom bilo je izričito dopušteno.”⁷ Spomenuto je već kako se izdavačka djelatnost Crkve u Hrvatskoj počela obnavljati početkom 60-ih godina 20. stoljeća, a prve prave poslijeratne novine na hrvatskom jeziku Crkva je dobila tek pokretanjem Glasa Koncila što se dogodilo u rujnu 1963. godine.⁸

Do nastanka Glasa Koncila došlo je djelovanjem i nastojanjima mladih zagrebačkih teologa koji su djelovali u krugovima i okvirima Kršćanske sadašnjosti te vjernika laika čiji su rad i djelovanje prekinuti dolaskom komunističke vlasti. Sisački biskup Vlado Košić u jednome je svome izlaganju sudionike toga intelektualnog kruga nazvao „zagrebačka teološka škola”, ubrojivši u taj krug Tomislava Janka Šagi-Bunića, Vjekoslava Bajsića, Josipa Turčinovića, Bonaventuru Dudu, Ivana Goluba, Marijana Valkovića, Jerka Fućaka, Adalberta Rebića, Aldu Starića.⁹

Mnoga imena važna za osnivanje Glasa Koncila, imena su koja će kasnije osnovati i Kršćansku sadašnjost što tvrdi i Živko Kustić kada kaže: „Vladimir Pavlinić bio je vrlo sposoban, ali bez spomenutih teologa Glasa Koncila ne bi bilo. Može se reći da je Kršćanska sadašnjost na svoj način već djelovala u Glasu Koncila. Tomislav Šagi-Bunić je bio i ostao mozak Glasa Koncila [...]”¹⁰ Lav Znidarčić smatra da je Glas Koncila pokrenut na inicijativu

⁵Usp. Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952, Svezak 1, 1945-1948., priredila Branislava Vojnović, Zagreb 2005., str. 282-283.

⁶Usp. Narodne novine, br. 45/60 i 15/65.

⁷V. Pavlinić, *Katolička štampa u Hrvatskoj*, u: Mi Crkva i drugo, Zbornik bogoslovske tribine, Zagreb 1971., str. 66.

⁸Usp. A. Mikić, *Crkveno i društveno značenje glasa koncila od 1963. do 1972.* Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2016., str. 28.

⁹Usp. V. Košić, *Recepcija Koncila u Hrvatskoj – uloga Kršćanske sadašnjosti u tome*, u: Nastanak i razvitak Kršćanske sadašnjosti, Zbornik radova sa znanstvenog simpozija o 40. obljetnici djelovanja, Zagreb 2010., str. 23.

¹⁰Ž. Kustić, *Naše crkvene i društvene prilike u vrijeme djelovanja Kršćanske sadašnjosti*, u: Nastanak i razvitak Kršćanske sadašnjosti, str. 45.

katoličkih svjetovnjaka, laika iz Zagreba¹¹, ali o ulozi laika za nastanak ovog tiska govorili su Bonaventura Duda i Sibe Zazinović naglašavajući kako pokretači tiska nisu bili samo svećenici.

10. rujna 1963. nadbiskup Franjo Šeper nadbiskupskog kancelara Dragutina Hrena dekretom imenovao je „glavnim i odgovornim urednikom tjednog lista Glas Koncila koji će izlaziti za vrijeme trajanja II. Vatikanskog koncila.”¹²Krajem 1963. godine nadbiskup Šeper, u suglasnosti s čl. 3. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica te s propisima kanonskog prava donosi i službenu odluku „[...] da se izdaje vjerski list Glas Koncila koji ima isključivo služiti širenju vjerske kulture, tumačenju vjerske problematike, informiranju savjesti vjernika u svijetlu Kristove nauke te o izvještavanju o događajima u katoličkom svijetu i na području vjerskog života uopće, a napose u vezi s II. Vatikanskim koncilom.”¹³

Novim odgovornim urednikom biva imenovan novoimenovani pomoćni zagrebački biskup Franjo Kuharić.¹⁴ Prve brojeve ovog glasila uređivao je Vladimir Pavlinić što se navodi i u „Ljetopisu Glasa Koncila“ u prigodi 10. obljetnice izlaza, u kojem piše kako je prvi broj iz rujna 1963. „uredio Vladimir Pavlinić”¹⁵, ali uz Pavlinića, uredništvo je bio posao i Živku Kustiću. Suradnici prvoga broja bili su Mijo Škvorc, Bonaventura Duda, Zorislav Lajoš i Josip Ladika, dok su u organizaciji i tehničkim zadacima bili zaduženi Luka Perinić i Milostislav Ciko.¹⁶Mikić piše kako „prvi broj Glasa Koncila nosi nadnevak 29. rujna 1963., premda je stvarno tiskan 3. listopada 1963. u tiskari „Informator”, u formatu A4 dvobojno na 24 stranice u nakladi od 40.000 primjeraka.”¹⁷

U usporedbi s drugim vjerskim časopisima i listovima, Glas Koncila najčitaniji je i najutjecajniji vjerski list. Međutim, Glas Koncila za razliku od drugih tiskovina nije imao pristup kanalima distribucije kao što su kiosci i različita druga prodajna mjesta. No, došlo je do značajnog pada interesa za Glas Koncila, a konkurentnost su odnijele druge, pretežito ne crkvene tiskovine. U samom Glasu Koncila objašnjavaju da su gubili pojedine pretplatnike zbog toga što

¹¹Usp. L. Znidarčić, *Organizirano djelovanje katoličkih svjetovnjaka na području zagrebačke nadbiskupije(1852-1994)*, u: Zagrebačka biskupija i Zagreb 1094-1994, Zbornik u čast kardinala Franje Kuharića, Zagreb, 1995., str. 390.

¹²Odluka o imenovanju Dragutina Hrena glavnim i odgovornim urednikom Glasa s Koncila, br. 118/pr. od 10. rujna 1963. u: NAZ, Ostavština Franje Šepera, kutija 48, korice 228.

¹³Odluka o izdavanju Glasa Koncila br. 3130/1963 od 31. prosinca 1963. Preslika odluke u: Arhiv Glasa Koncila, Ur. br. 0/1963.

¹⁴Usp. Impressum Glasa Koncila br. 9, 10. svibnja 1964., str. 2.

¹⁵Usp. *Ljetopis Glasa Koncila*, u: Glas Koncila, br. 20, 8. listopada 1972., str. 3.

¹⁶Usp. *Ljetopis Glasa Koncila* u: Glas Koncila, br. 20, 8. listopada 1972., str. 3.

¹⁷A. Mikić, *Crkveno i društveno značenje glasa koncila od 1963. do 1972.* Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2016., str. 44.

su bili osuđivani jer čitaju vjersko glasilo, što je bilo rezultat tadašnjeg sustava i državne vlasti. Tako u Glasu Koncila možemo pročitati: „Mnogi su nam stali otkazivati, uz obrazloženje da im je neugodno pred okolinom primati štampu vjerskog sadržaja.”¹⁸ Važno je naglasiti da je ovaj list bio „jedan od najčitanijih listova među našim radnicima u inozemstvu, među ostalim zbog rubrike posvećene njima”.¹⁹

No, prije samog nastanka Glasa Koncila mnogi su se pribojavali brojnih zabrana i poteškoća koje bi mogle utjecati na rad, a u najgorem slučaju i na gašenje samog tiska od strane vlasti. Osim toga, i krajem te iste 1963. godine također je bilo nagađanja da bi list mogao biti „osuđen na trajnu zabranu.”²⁰ Kako god bilo, Glas Koncila nije bilo lako osnovati s obzirom na različite stavove vlasti i državnog aparata koji su bili ateističkog pogleda na svijet i samim time su bili protivni stajalištima vjernika. No, Glas Koncila uspio se održati unatoč brojnim preprekama i teškoćama na koje je nailazio i prije svog službenog osnutka pa i kasnije tijekom djelovanja glasila.

¹⁸*Mogući pretplatnici! Nema bojazni ...!*, u: *Glas Koncila*, br. 8, 14. travnja 1968., str. 8.

¹⁹*Djelovanje Crkve među našim ljudima izvan domovine*, u: *Glas Koncila*, br. 15, 26. srpnja 1970., str. 16.

²⁰Prvi urednik Vladimir Pavlinić o prvim danima Glasa Koncila. *Odnekud s višeg mjesta došao je „Stop“*, u: *Glas Koncila*, br. 32, 8. kolovoza 1993., str. 4.

2. BIBLIOGRAFIJA EKUMENSKIH TEMA OD 1990. DO 1999. GODINE

2.1. Ekumenske teme tijekom 1990. godine

Ekumenski susret, 1990., br. 1, str. 11.

Krist je postao siromašan za nas, 1990., br. 3, str. 4.

Dan židovsko-kršćanskog dijaloga, 1990., br. 3, str. 4.

Do rješenja bratskim dijalogom, 1990., br.5, str. 1.

Nedjeljko Pintarić, *Svaki vjernik – ekumenski radnik*, 1990., br. 4, str. 13.

Katolički župnik propovijedao u pravoslavnoj crkvi, 1990., br. 5, str. 14.

Ekumenski susreti u Beogradu, 1990., br. 5, str. 14.

Mladi za jedinstvo kršćana, 1990., br. 5, str. 14.

Vladimir Horvat, *Ekumenska izložba*, 1990., br. 6., str. 11.

Ekumenizam nužniji nego ikad, 1990., br. 7, str. 4.

SPC i ekumenizam, 1990., br. 7., str. 6.

RPC priznaje Ukrajinsku grkokatoličku Crkvu, 1990., br. 8, str. 3.

Sastanak u Danilovskom manastiru, 1990., br. 8, str. 4.

Što to čine ukrajinski grkokatolici?, 1990., br. 8, str. 6.

Katolici su za pravoslavnu crkvu u Splitu, 1990., br. 8, str. 8.

Tajnik Vijeća za ekumenizam BKJ podnio ostavku, 1990., br. 10, str. 12.

Otvoren Svjetski skup o pravednosti, miru i očuvanju stvorenoga, 1990., br. 11, str. 1.

M. Batorović, *Bolje sutra – pravda za sve*, 1990., br. 12, str. 9.

Nadbiskup Perko o (ne)ekumenizmu, 1990., br. 12, str. 9.

Ivan Pavao II. patrijarhu Germanu, 1990., br. 16, str. 1.

Tajništvo BKJ, *Odlučnost za ustrajanje u ekumenskim odnosima sa SPC*, 1990., br. 18, str. 3.

Rasprava o grkokatolicima, 1990., br. 26, str. 5.

Nakon 44 godine progonstva, 1990., br. 27, str. 1.

Čežnja za jedinstvom, 1990., br. 29, str. 1.

Josip Baloban, *Ekumenski pristup odgoju i obrazovanju*, 1990., br. 30, str. 4.

Moguće je jedinstvo katolika i pravoslavnih, 1990., br. 30, str. 4.

R. Perić, *Ima li šanse za katoličko-pravoslavni dogovor*, 1990., br. 30, str. 7.

Grkokatolici i pravoslavni mogu se sporazumjeti, 1990., br. 39, str. 6.
Zagreb nije mogao sudjelovati, 1990., br. 41, str. 8.
S. Zeba, *I Kur'an je za ekumenizam*, 1990., br. 46, str. 9.
Ekumensko slavljenje života, 1990., br. 47, str. 7.
Franjo kardinal Kuharić, *Katolička Crkva ostaje otvorena za ekumenski dijalog*, 1990., br. 50, str. 10.
Adolf Polegubić, *Preteča ekumenizma*, 1990., br. 52, str. 10.

2.2. Ekumenske teme tijekom 1991. godine

Sat prkršćanskog zajedništva, 1991., br. 5, str. 8.
Evangelici, kalvini, pravoslavni i katolici – zajedno, 1991., br. 5, str. 8.
Zajednička molitva je imperativ, 1991., br. 7, str. 8.
Pavo Šekerija, *Ekumenski pohod novog nadbiskupa*, 1991., br. 7, str. 8.
Mirko Bobaš, *Susret u službi mira*, 1991., br. 20, str. 1.
Franjo kardinal Kuharić, *Obraćenje je duša ekumenskog gibanja*, 1991., br. 20, str. 3.
Crkve su dužne promicati jedinstvo kršćana, 1991., br. 25, str. 1.
Četrnaest prijedloga za ekumensko zbližavanje, 1991., br. 25, str. 1.
Bečka skrb za naš ekumenizam, 1991., br. 25, str. 2.
Ratko Perić, *Filioque nije zapreka*, 1991., br. 27, str. 2.
Žarki vapaj Bogu i ljudima, 1991., br. 35, str. 1.
Ista načela, različita tumačenja, 1991., br. 35, str. 3.
Franjo kardinal Kuharić, *Možete li nešto učiniti za mir?*, 1991., br. 35, str. 6.
Ekumenska pomoć Hrvatskoj, 1991., br. 35, str. 14.
U molitvi smo s Vašima Crkvama i narodima, 1991., br. 35, str. 3.
Naša Crkva ustraje u ekumenskim naporima, 1991., br. 47, str. 3.
Traži se novo zajedništvo Crkava, 1991., br. 48, str. 4.
Ekumensko bogoslužje, 1991., br. 50, str. 4.

2.3. Ekumenske teme tijekom 1992. godine

Učvrsti nas na putu mira, pomirenja i zajedništva, 1992., br. 5, str. 1.

Susret desetljeća, 1992., br. 5, str. 1.

Kršćani su pozvani obarati zidove nerazumijevanja, 1992., br. 5, str. 4.

U Zagrebu nastaje ekumenska novinska agencija, 1992., br. 10, str. 5.

Makedonska i srpska pravoslavna Crkva nakon 13 godina uspostavile kontakt, 1992., br. 11, str. 4.

Pravoslavni žele nastaviti ekumenski dijalog, 1992., br. 12, str. 4.

Prvi skup predstavnika europskih protestanata, 1992., br. 15, str. 4.

Svijet je odrastao i treba mu duhovna dimenzija, 1992., br. 36, str. 4.

Velike podjele kršćanskoga svijeta, 1992., br. 37, str. 4.

Vlada se ne smije sližiti Crkvom, 1992., br. 38, str. 4.

Europa nakon 1992., 1992., br. 38, str. 10.

Još jedan susret u službi mira, 1992., br. 40, str. 1.

Što se dogodilo u Ženevi?, 1992., br. 40, str. 2.

Poruka kardinala Kuharića i patrijarha Pavla sa sastanka u Ženevi, 1992., br. 40, str. 3.

Ekumenizam po mjeri Evanđelja – nužda i zakon, 1992., br. 43, str. 5.

Četiri pretpostavke za uspješan katoličko-pravoslavni dijalog u Hrvatskoj, 1992., br. 49, str. 11.

2.4. Ekumenske teme tijekom 1993. godine

Ekumenizam se tiče cijele Crkve, 1993., br. 5, str. 1.

Gospodine, okončaj naše podjele!, 1993., br. 6, str. 1.

Uskoro ekumenski direktorij Katoličke Crkve, 1993., br. 6, str. 4.

Ekumenski susret u Beogradu, 1993., br. 7, str. 14.

Pohod iz Skandinavije, 1993., br. 14, str. 11.

Kalifornijski ekumenizam za Hrvatsku, 1993., br. 25, str. 14.

Novi ekumenski direktorij, 1993., br. 26, str. 4.

Čak se ni katolici Istoka i Zapada ne razumiju, 1993., br. 29, str. 1.

Ekumenizam na Zapadu, 1993., br. 29, str. 4.

Tomo Vukušić, *Balkanizacija ekumenizma*, 1993., br. 29, str. 6.
Ekumenski znanstveni skup, 1993., br. 31, str. 13.
Pripravlja li se susret patrijarha Pavla s Papom?, 1993., br. 35, str. 4.
Mihael Montiljo, *Ekumensko djelovanje zagrebačkoga zbora Lira*, 1993., br. 36, str. 7.
Osnovan Ekumenski mirotvorni forum europskih katolika, 1993., br. 44, str. 4.
Ekumenska molitva za mir kod nas, 1993., br. 52, str. 4.

2.5. Ekumenske teme tijekom 1994. godine

Ivan Miklenić, *Kršćani moraju biti nositelji pomirenja*, 1994., br. 5, str. 1.
N. Pintarić, *Nužna je depolitizacija ekumenizma*, 1994., br. 5, str. 9.
Pripravlja se ekumenski susret, 1994., br. 6, str. 6.
J. Štilinović, *Ekumenski susret izbjeglica iz Hrvatske u Budimpešti*, 1994., br. 6, str. 9.
Ređenje žena ozbiljna zapreka jedinstvu Crkava, 1994., br. 12, str. 4.
Rim i Carigrad u zajedništvu molitve, 1994., br. 15, str. 3.
Ekumenske nade i tjeskobe, 1994., br. 17, str. 1.
Ekumenizam smo primili kao zadaću od Krista, 1994., br. 17, str. 13.
Novi ekumenski sveeuropski susret, 1994., br. 20, str. 5.
Josip Sabol, *Ekumenski dijalog bez životne snage i perspektive?*, 1994., br. 20, str. 5.
Giorgio Grlj, *Smijemo li odustati od ekumenskog dijaloga*, 1994., br. 22, str. 2.
Ekumenski susreti hrvatskoga kardinala Franje Kuharića u Sarajevu, 1994., br. 22, str. 4.
Jure Zečević, *Katolička Crkva u Hrvata i ekumenizam*, 1994., br. 24, str. 2.
Svetkovina sv. Petra i Pavla u znaku ekumenizma, 1994., br. 28, str. 3.
Ekumenski susret u Sisku, 1994., br. 30, str. 11.
Pohod – doprinos za unapređenje ekumenskih odnosa, 1994., br. 35, str. 3.
Kako potaknuti ekumenski dijalog?, 1994., br. 43, str. 1.
Blagoslov ekumenske kapelice, 1994., br. 45, str. 3.
Veliki ekumenski korak katolika i luterana, 1994., br. 48, str. 4.
Manifestacija ekumenskih težnja, 1994., br. 50, str. 1.

2.6. Ekumenske teme tijekom 1995. godine

Susret biskupa Komarice i pravoslavnih episkopa, 1995., br. 3, str. 1.

Martin Kirigin, *Uz molitvenu osminu za jedinstvo kršćana*, 1995., br. 3, str. 5.

U znaku mladih s istoka Europe, 1995., br. 3, str. 9.

Odgovorni smo za podjele i zablude, 1995., br. 5, str. 1.

Ekumenizam u znaku Jurja Zrinskoga?, 1995., br. 5, str. 3.

Jure Zečević, *Ekumenizam – dužnost svih članova Crkve*, 1995., br. 5, str. 4.

Jure Zečević, *Ekumenizam – bitna sastojnica katoličkoga identiteta*, 1995., br. 6, str. 4.

Ivan Jurić, *Kao pod četiri sjenice*, 1995., br. 6, str. 14.

Jure Zečević, *Ono što nam je zajedničko veće je od onoga što nas dijeli*, 1995., br. 7, str. 4.

Jure Zečević, *Ekumenizam u Crkvi u Hrvata ima i on je vrlo živ*, 1995., br. 8, str. 4.

Kardinal primio ekumeniste, 1995., br. 9, str. 4.

Antun Škvorčević, *Susret kardinala Kuharića i zagrebačkoga metropolita Jovana*, 1995., br. 10, str. 1.

Crkveno izaslanstvo pohodilo oslobođene župe, 1995., br. 21, str. 1.

Poziv europskih kršćanskih poglavara patrijarhu Pavlu, 1995., br. 22, str. 1.

Rozeta Bogeljić, *Ekumenska molitva za mir*, 1995., br. 23, str. 4.

A. Sente, *Osnovano Hrvatsko ekumensko biblijsko društvo*, 1995., br. 25, str. 10.

Protiv ekumenizma i europskoga jedinstva, 1995., br. 27, str. 3.

Ekumenski časopis Žižak, 1995., br. 38, str. 7.

Je li ekumenizam u krizi?, 1995., br. 39, str. 8.

Mirko Mihalj, *Razdijeljenost Crkava je skandal*, 1995., br. 40, str. 5.

Ekumenska molitva za mir, 1995., br. 47, str. 3.

SPC nema razumijevanja za ostale vjerske zajednice, 1995., br. 47, str. 4.

Jubilej 2000. mora biti nov poticaj ekumenizmu, 1995., br. 49, str. 4.

Papa primio članove Vijeća za ekumenizam, 1995., br. 50, str. 4.

Ekumenska molitva u pravoslavnoj crkvi, 1995., br. 50, str. 4.

2.7. Ekumenske teme tijekom 1996. godine

Ekumenska molitva za mir, 1996., br. 1, str. 5.

Antun Škvorčević, *Svjetska molitvena osmina za jedinstvo kršćana*, 1996., br. 2, str. 5.

Ekumenizam je najprije – poštovanje, 1996., br. 4, str. 1.

Koncil za jedinstvo kršćana, 1996., br. 4, str. 4.

Ekumenizam napunio crkve, 1996., br. 5, str. 1.

Adolf Polegubić, *Među Crkvama raste zajedništvo*, 1996., br. 5, str. 6.

Osniva se Komisija za južnoslavensku povijest, 1996., br. 8, str. 5.

Prekinuti odnosi između Moskovskoga i Ekumenskog patrijarhata, 1996., br. 12, str. 5.

Pohod nizozemskoga ekumenskoga izaslanstva, 1996., br. 14, str. 4.

Ekumensko dušebrižništvo u kliničkoj bolnici, 1996., br. 14, str. 15.

Antun Škvorčević, *Priprave za europski ekumenski susret u Grazu*, 1996., br. 19, str. 5.

Ante Periša, *Ekumenski koncert*, 1996., br. 20, str. 18.

Novi poziv na ekumensko zalaganje, 1996., br. 27, str. 4.

Kršćani odlučnije za mir, 1996., br. 28, str. 5.

B. Zebić, *Orguljaški ekumenski koncert*, 1996., br. 32, str. 11.

Marija je zagovornica ekumenizma, 1996., br. 34, str. 4.

Kako je Crkva odlučila rehabilitirati Židove, 1996., br. 37, str. 3.

Je li Papin ekumenizam katolička slabost ili poslušnost Duhu?, 1996., br. 38, str. 3.

Antun Škvorčević, *Mediteran, prostor pomirenja*, 1996., br. 41, str. 4.

Antun Škvorčević, *Nagovještaj boljih odnosa dviju Crkava u budućnosti*, br. 46, str. 1.

Nikola Hohnjec, *Skupština ekumenskoga biblijskoga društva*, 1996., br. 46, str. 5.

Antun Škvorčević, *Uočeni znakoviti pomaci*, 1996., br. 50, str. 2.

2.8. Ekumenske teme tijekom 1997. godine

Zaoštreni odnosi između SPC-a i beogradske nadbiskupije?, 1997., br. 1, str. 4.

Antun Škvorčević, *Osmina – dio priprave za Veliki jubilej*, 1997., br. 2, str. 2.

Gilbert Hofmann, *Uvijek se može pronaći put*, 1997., br. 2, str. 10.

Nije li dobro što su se Crkve podijelile?, 1997., br. 3, str. 3.

Ekumenske ikone, 1997., br. 3, str. 12.

Rebeka Anić, *Mir u pravednosti*, 1997., br. 3, str.13.

Poziv na pomirenje je poziv na obraćenje, 1997., br. 4, str. 1.

Antun Škvorčević, *Priprava naše delegacije za europski ekumenski skup*, 1997., br. 4, str. 3.

Osnovan Ekumenski koordinacijski odbor Crkava, 1997., br. 5, str. 1.

Antun Škvorčević, *Prvi hrvatski opći ekumenski susret*, 1997., br. 5, str. 3.

Zajednički za jedinstvo kršćana, 1997., br. 5, str. 6.

Razmišljanje o ekumenizmu, 1997., br. 5, str. 15.

Gilbert Hofmann, *Prva riječka ekumenska molitva*, br. 6, str. 6.

Antun Škvorčević, *Otkriće velikih razlika na europskom Istoku*, 1997., br. 11, str. 5.

Ekumenska molitva, 1997., br. 18, str. 6.

Današnji je čovjek duhovni patuljak, 1997., br. 21, str. 3.

Važnost razumijevanja različitih kultura, 1997., br. 22, str. 1.

Ekumenski dobrotvorni koncert, 1997., br. 22, str. 15.

Antun Škvorčević, *Radni susret predstavnika Crkava u Hrvatskoj*, 1997., br. 24, str. 2.

Kulturom sučeljavanja do pomirenja, 1997., br. 24, str. 7.

Kršćani moraju prednjačiti u pomirenju, 1997., br. 26, str. 1.

Ekumenski pokret put je pomirenja, 1997., br. 27, str. 1.

Još ovog mjeseca radni ekumenski sastanak, 1997., br. 27, str. 3.

Patrijarh Pavle primio kardinala Puljića, 1997., br. 29., str.1.

Živko Kustić, *Zašto je ponovno objavljen Pravoslavni protukatolički katekizam?*, 1997., br. 29, str. 3.

Srpska Pravoslavna Crkva istupa iz Svjetskog vijeća Crkava, 1997., br. 30, str. 6.

Nadamo se sličnom pothvatu i danas, 1997., br. 31, str. 1.

Mato Špekuljak, *Esperanto i ekumenizam*, 1997., br. 31, str. 18.

Rebeka Anić, *Pravednost i među spolovima?*, 1997., br. 33, str. 8.

Rebeka Anić, *Pravednost i među spolovima?*, 1997., br. 34, str. 8.

Stvoreni uvjeti za povratak pravoslavnih u Hrvatsku, 1997., br. 36, str. 2.

Zlatno razdoblje ekumenizma u Bosni tek dolazi, 1997., br. 36, str. 18.

Prošlost i budućnost, 1997., br. 39, str. 4.

Mato Zovkić, *Novi vjerski pokreti i vjerska sloboda*, 1997., br. 40, str. 4.

Ekumenski susret na vrhu, 1997., br. 43, str. 2.

N. Pintarić, *Prvi časopis za međureligijski dijalog i ekumenizam*, 1997., br. 49, str. 5.

Obnovljeno posvješćenje već postojećeg jedinstva, 1997., br. 50, str. 5.

Crkve podupiru napore za pomirenje, 1997., br. 51, str. 5.

Ograda od natpisa o ekumenizmu, 1997., br. 52, str. 4.

2.9. Ekumenske teme tijekom 1998. godine

Jure Zečević, *Nadahnuti Duhom svjedočiti evanđelje*, 1998., br. 3, str. 3.

Adolf Polegubić, *Međusobno upoznavanje različitih kršćana*, 1998., br. 4, str. 10.

Ivana Franić, *Sveta božićna liturgija*, 1998., br. 4, str. 20.

Ivana Franić, *Poticaj makedonskim vjernicima*, 1998., br. 4, str. 20.

Adolf Polegubić, *Znamo da nebo nije podijeljeno*, 1998., br. 5, str. 1.

Odjelotvoriti zaključke ekumenskoga skupa, 1998., br. 5, str. 20.

Kakvi su izgledi za jedinstvo Crkava?, 1998., br. 6, str. 19.

Zvonko Ranogajec, *Ekumenski susret u školi*, 1998., br. 8, str. 20.

Konstituiran Ekumenski koordinacijski odbor Crkava u Hrvatskoj, 1998., br. 10, str. 1.

Poteškoće u ekumenskom teološkom dijalogu, 1998., br. 10, str. 4.

Nadbiskup Perko o suradnji među Crkvama, 1998., br. 10, str. 4.

Vladimira Paleček, *Solidarnost sa ženama Madagaskara*, 1998., br. 11, str. 7.

Novi dokument Papinskoga ekumenskoga vijeća, 1998., br. 12, str. 4.

Ratko Perić, *Susret nade i povjerenja*, 1998., br. 13, str. 5.

Kajemo se zbog zla koje su učinili neki članovi naših zajednica, 1998., br. 13, str. 5.

Seminar za ekumenske djelatnike, 1998., br. 14, str. 4.

Nadbiskup Bozanić uzvratio pohod metropolitu Jovanu, 1998., br. 16, str. 1.

Čestitke patrijarhu i metropolitu, 1998., br. 17, str. 3.

Suradivati – poštujući jedni druge u različitostima, 1998., br. 17, str. 7.

M. Biškup, *Ekumenska svetica*, 1998., br. 17, str. 8.

Ivana Franić, *Pravoslavni vjernici proslavili Uskrs*, 1998., br. 18, str. 5.

Bugarsko izaslanstvo u Vatikanu, 1998., br. 23, str. 4.

Nadbiskup Pređa primio episkopa Longina, 1998., br. 25, str. 2.

Episkop Longin pohodio biskupa Ivasa, 1998., br. 25, str. 2.
Pripravljaju se neviđena ekumenska proslava, 1998., br. 27, str. 4.
Novi korak u ekumenskom dijalogu, 1998., br. 29, str. 4.
Uloga katolištva i pravoslavlja, 1998., br. 34, str. 5.
Pet desetljeća Svjetskoga vijeća Crkava, 1998., br. 36, str. 4.
Tribina o ekumenizmu, 1998., br. 40, str. 19.
Ekumenski asiški susret, 1998., br. 46, str. 2.
Na tuđem i u tuđem nema sreće, 1998., br. 46, str. 2.
Ekumenska suradnja za Veliki jubilej, 1998., br. 47, str. 2.
Trajni kontakti i dijalog, 1998., br. 48, str. 3.
Pomoć potrebna i katolicima i pravoslavcima, 1998., br. 48, str. 15.
Radni skup mladih ekumenista, 1998., br. 49, str. 4.
Poteškoće – za duhovni rast, 1998., br. 50, str. 4.
Potpora konfesionalnoj toleranciji, 1998., br. 51, str. 2.

2.10. Ekumenske teme tijekom 1999. godine

Novi stil kršćanskoga postojanja, 1999., br. 2, str. 4.
Kardinal Puljić primio metropolita Nikolaja, 1999., br. 2, str. 20.
Božićne čestitke pravoslavcima, 1999., br. 3, str. 2.
Kardinal čestitao Božić pravoslavcima, 1999., br. 3, str. 2.
Jure Zečević, Oni će biti narod njegov, 1999., br. 4, str. 6.
Duh jedinstva i zajedništva, 1999., br. 4, str. 9.
Adolf Polegubić, Nemamo pravo prekrajati Isusovu volju, 1999., br. 5, str. 3.
Ljubav može pobijediti sve, 1999., br. 5, str. 13.
J. Mamić, Krhka misao ekumenizma, 1999., br. 5, str. 18.
Ekumenska okupljanja, 1999., br. 6, str. 20.
Ekumenski susret biskupa, 1999., br. 7, str. 2.
Antun Jarm, Ekumenski seminar za vjeroučitelje, 1999., br. 10, str. 3.
Ekumenska korizma, 1999., br. 10, str. 15.
Željka Valetinčić, Ekumenska molitva za Venezuelu, 1999., br. 11, str. 19.

Europska ekumenska povelja, 1999., br. 12, str. 4.
Imamo zajedničko evanđelje, 1999., br. 13, str. 3.
Biskup pohodio episkopa, 1999., br. 13, str. 5.
Božja pravda ima zadnju riječ, 1999., br. 16, str. 2.
Uskrsne čestitke patrijarhu Pavlu, 1999., br. 16, str. 3.
Episkopova čestitka kardinalu, 1999., br. 16, str. 3.
Pripravlja se europska Charta oecumenica, 1999., br. 20, str. 3.
Rafael Romić, *Iskorak u budućnost u vrtu Marijinu*, 1999., br. 20, str. 6.
Sjednica Vijeća za ekumenizam, 1999., br. 22, str. 2.
Josip Sabol, *Katolik 21. stoljeća – promicatelj ekumenizma*, 1999., br. 23, str. 8.
Janja Košutić, *Hrvatska ekumenska nogometna reprezentacija*, 1999., br. 26, str. 24.
Ivo Martinić, *Kosovo, ekumenizam i dijalog*, 1999., br. 27, str. 2.
Ekumensko bdijenje za Jubilej, 1999., br. 28, str. 5.
Četrdeset godina ekumenizma, 1999., br. 28, str. 5.
Zagovornik ekumenizma na hrvatskim prostorima, 1999., br. 30, str. 3.
Nesebično kršćansko zalaganje, 1999., br. 30, str. 3.
Lj. Marić, *Biskup primio međunarodnu ekumensku grupu*, 1999., br. 34, str. 2.
U pripremi ekumenska povelja za Europu, 1999., br. 37, str. 5.
Obnovom savjesti počinje svaka obnova, 1999., br. 42, str. 2.
Mir je moguć, 1999., br. 42, str. 3.
Narod je temelj demokracije, 1999., br. 44, str. 5.
Povijesno pomirenje katolika i luterana, 1999., br. 46, str. 4.
Ekumenski zbor na Papinu danu, 1999., br. 46, str. 17.
Kardinalu Cassidyju nagrada Nostra aetate, 1999., br. 48, str. 24.
Sjednica Vijeća za ekumenizam i dijalog HBK, 1999., br. 50, str. 2.
Proslava sv. Andrije u duhu ekumenizma, 1999., br. 50, str. 5.
Jure Zečević, *Susret visokih predstavnika*, 1999., br. 52, str. 8.

3. ANALIZA I SADRŽAJ EKUMENSKIH TEMA

3.1. Ekumenski susreti

Ekumenski susreti najčešća su tema Glasa Koncila, a kada bismo napravili statistiku, zasigurno bi i postotak pojavljivanja ovakvih članaka bio zastupljeniji nego li članci o drugim ekumenskim temama. Unutar teme ekumenskih susreta, razlikuju se ekumenska bogoslužja, susreti visokih predstavnika, molitveni ekumenski susreti i slično pa će u nastavku rada bitiprikazani članci i istaknuta njihova važnost za ekumenizam prema navedenim tipovima ekumenskog susreta.

3.1.1. Ekumenska bogoslužja

Želeći govoriti o temi ekumenskih bogoslužja odabrali smo nekoliko članaka, iz različitih razdoblja objavljivanja Glasa Koncila, a u daljnjoj analizi objasniti ćemo zašto smo izabrali određene članke. Započet ćemo analizu ekumenskih susreta, tojest u ovom primjeru bogoslužja, jednim člankom nepotpisanog autora, a članak je pod naslovom *Ekumensko bogoslužje*²¹. Poruka ovog susreta odnosila se na kršćansko jedinstvo i mir u Zagrebu, a susret je održan u bazilici svetoga Petra. Na početku susreta služena je istočna liturgija svjetla, a susretu je nazočio i Papa koji je izrekao jednu rečenicu koja je važna i izuzetna karakteristika ekumenizma, a to je sljedeća: „Neka svjetlost Kristova osvjetli nove putove Crkve.”²²Papa je govorio i o procesu nove evangelizacije te je iskazao poštovanje sestrinskim Crkvama. Nadalje, Papa je istaknuo važnost jedinstvene vjere pomirenih duhova što je jako važno shvatiti da bismo znali što je zapravo poruka i glavna ideja ekumenizma kao takvog.

U još jednom misnom slavlju naglasak je bio na istočnoj Crkvi, a radi se o misnom slavlju u bazilici svetog Pavla na kojem je Papa veliki dio propovijedi govorio o dijalogu s istočnim Crkvama te pozivajući na jedinstvo i pomirenje različitih pripadnika unutar Crkve. Upravo u tom elementu iščitava se ekumenizam i njegova prisutnost u bogoslužjima.²³Nadalje, znakovito ekumensko bogoslužje održano je i u Zagrebačkoj katedrali na kojem su sudjelovali

²¹*Ekumensko bogoslužje*, 1991., br. 50, str. 4.

²²*Isto*, str. 4.

²³*Uskoro ekumenski direktorij Katoličke Crkve*, 1993., br. 6, str. 4.

senior Evangeličke Crkve Vladimir Deutsch, predstavnik Srpske Pravoslavne Crkve Milenko Popović, predsjednik Saveza Baptističkih Crkava u Hrvatskoj te zagrebački kardinal Franjo Kuharić. O ovom ekumenskom susretu čitamo u članku²⁴ Ivana Miklenića koji se nastavlja na tri stranice. Spominjući prisutne predstavnike, vidljiva je namjera i ekumenska poruka ovoga susreta.

Naime, ekumenizam ima ideju da kršćani očuvaju jedinstvo Crkve umjesto da dolazi do raskola i sukoba unutar Crkve. Ono što povezuje spomenute članke jest nit ekumenizma koja se provlači kroz propovijedi, ali i druge elemente tijekom bogoslužja (primjerice, istočna služba svjetla koju smo spomenuli u prvom analiziranom članku). Iz spomenutih ekumenskih bogoslužja vidi se crta ekumenizma u tome što bogoslužja ukazuju na važnost jedinstva i pomirenja između pripadnika različitih Crkava te ističu snagu Crkve koja je ujedinjena i koja jedino takva može pružiti otpor zlu i svakodnevnim izazovima koji joj prijete.

3.1.2. Ekumenski susreti visokih predstavnika

Mnogo je članaka upravo na temu ekumenskih susreta visokih predstavnika. Susreti ovog tipa su izuzetno važni za sam ekumenizam budući da ovim susretima jačaju veze među pripadnicima različitih kršćanskih zajednica što i jest cilj i glavna odrednica samog ekumenizma. U nastavku donosimo analizu odabranih članaka koje smatramo važnim i vrijednim za ekumenizam.

Članci o ekumenskim sastancima visokih predstavnika koje smo analizirali, primijetili smo da je većina sastanaka između katolika i pravoslavnih, a posebice u godinama koje slijede iza Domovinskog rata. No, i prije samog rata, katolici i pravoslavni su se sastajali te razgovarali o poboljšanjima međusobnih odnosa. Jedan od takvih susreta bio je i onaj u Danilovskom manastiru o kojem nas obavještava članak²⁵ nepoznatog autora. Radi se o ekumenskom susretu koji je svojevrsni katoličko-pravoslavni teološki dijalog kako i podnaslov samog članka govori. Ovom prilikom razgovaralo se o pitanju katoličkih krajevnih Crkava istočnog obreda. Razmotrila su se tri izvješća, a to su izvješće o ekleziološkim i kanonskim posljedicama sakramentalne naravi Crkve, o koncilijarnosti u Crkvi i o vlasti u Crkvi. Osobe koje se spominju u spomenutom članku su pravoslavni arhiepiskop australski Stylianos i mons. Edward Cassidy, tadašnji

²⁴Ivan Miklenić, *Kršćani moraju biti nositelji pomirenja*, 1994., br. 5, str. 1.

²⁵*Sastanak u Danilovskom manastiru*, 1990., br. 8, str. 4.

predsjednik Papinskog vijeća za promicanje jedinstva kršćana. Nadalje, katoličko-pravoslavni ekumenski susret na kojem su se susreli katolički biskupi i pravoslavni episkopi dogodio se i u Tuzli, 1998. godine, a susret je u članku²⁶ Ratka Perića naslovljen kao *Susret nade i povjerenja*. Naime, ovaj susret bio je prvi susret ove vrste otkako se uopće zna za ekumensko gibanje u granicama Bosne i Hercegovine. Tako Perić piše „Ali da bi se katolička hijerarhija našla s pravoslavnim arhijerejima u dijalogu o nekoj prevažnoj temi, nije dosada poznato.”²⁷

Također, spomenuli bismo još jedan ekumenski susret predstavnika katolika i pravoslavnih, a u Glasu Koncila ga čitamo pod naslovom *Susret u službi mira*²⁸. Samim naslovom iskazana je namjera ovog ekumenskog susreta, a mir i zajedništvo upravo su, rekli bih smo tako, polazišne točke ekumenizma. Mirko Bobaš u ovom članku donosi ekumenski susret patrijarha Pavla i kardinala Kuharića. U njemu je prikazan pravedan odnos prava i dužnosti koji poštivanjem zakonitosti osigurava pravedne dogovore i priznanje dostojanstva osobe i naroda. Mnogo je susreta kardinala Kuharića s drugim predstavnicima za vrijeme u kojem je on bio kardinal pa smo izdvojili ovaj članak želeći ukazati koliko je kardinal Kuharić ustrajao u ekumenizmu i usmjeravao Crkvu na dijaloge s drugim Crkvama. Naime, ovaj ekumenski susret kardinalu Kuhariću je bio osmi susret s poglavarem Srpske pravoslavne Crkve, a prvi s patrijarhom Pavlom. Koliko je kardinal Kuharić podržavao ideje ekumenizma, govori i članak naslova *Obraćanje je duša ekumenskog gibanja*²⁹, a radi se o govoru kardinala Kuharića na ekumenskom susretu predstavnika gdje je Kuharić posebno istaknuo važnost obraćenja za ekumenizam u Crkvi.

Značajan ekumenski susret visokih predstavnika donosi nam i članak³⁰ Antuna Škvorčevića koji govori o radnom susretu predstavnika Crkava u Hrvatskoj, u sklopu pripreve za Drugi europski ekumenski skup u Grazu. Na ovom susretu delegati Hrvatske biskupske konferencije „nastojali su usmjeriti svoju neposrednu pripravu za skup u Grazu na svome cjelodnevnom radnom sastanku”³¹ održanom u Zagrebu. Osim predstavnika Hrvatske biskupske konferencije, na ovom sastanku sudjelovali su i laici, a u poslijepodnevnom dijelu sastanka delegata Hrvatske biskupske konferencije sudjelovao je i Vladimir Deutsch iz Evangeličke

²⁶Ratko Perić, *Susret nade i povjerenja*, 1998., br. 13, str. 5.

²⁷*Isto*, str. 5.

²⁸Mirko Bobaš, *Susret u službi mira*, 1991., br. 20, str. 1.

²⁹Franjo kardinal Kuharić, *Obraćanje je duša ekumenskog gibanja*, 1991., br. 20, str. 3.

³⁰Antun Škvorčević, *Radni susret predstavnika Crkava u Hrvatskoj*, 1997., br. 24, str. 2.

³¹*Isto*, str. 2.

Crkve. Među nizom tema, razgovaralo se i o pitanju sudjelovanja predstavnika Srpske Pravoslavne Crkve iz Hrvatske na nacionalnim susretima u Grazu.

3.1.3. Molitveni ekumenski susreti

Većina članaka koji govore o molitvenim ekumenskim susretima zapravo za temu ima molitvene osmine za jedinstvo kršćana. Mnogo je članaka ove tematike, posebice u razdoblju između 1991. i 1995. godine, što i ne čudi s obzirom na to da se radi o ratnom periodu. Članci o molitvenim ekumenskim susretima napisani u spomenutom razdoblju većinom su na isti način pisani i isti se motivi provlače te je želja za mirom najistaknutiji element ekumenizma tog vremena. Za analizu smo namjerno izabrali članke iz poslijeratnog doba kako bi vidjeli koji motivi i teme se vežu za tadašnje molitvene susrete, od prvih poslijeratnih godina pa nadalje.

Martin Kirigin u svom članku³² na temu molitvene osmine za jedinstvo kršćana naglašava važnost traženja i davanja oprosta. Čitajući članak vidimo da je još uvijek ratno razdoblje uvelike prisutno u ljudskim razmišljanjima i djelovanjima pa su tako i poruke koje se provlače člankom usko vezane za teme oprosta, molitve, zajedništva. Može se reći da je ratno razdoblje na jedan način ojačalo ekumenizam jer su se baš u tom razdoblju naglašavale važnosti prihvaćanja različitosti i ujedinjenja jer su ljudi iako različiti, kad se ujedine, jači. S druge strane, ekumenizam je oslabljen u ratnom razdoblju zbog toga što je rat ostavio velikog traga i uvelike je ograničavao i ograničio djelovanje crkvenih predstavnika i poglavara, a zatim i svih drugih pripadnika vjerskih zajednica.

Na molitvenim ekumenskim susretima najčešće sudjeluju predstavnici različitih vjerskih opredjeljenja. Takav molitveni susret održan je u Zagrebu, a sudjelovali su vjernici katoličke, srpsko-pravoslavne i protestantske Crkve o čemu više čitamo u članku s nazivom *Ekumenska molitva za mir*³³. Ovaj susret održan je pod geslom *Evo, činim nešto novo; već nastaje. Zar ne opažate?* O temi svjetske molitvene osmine za jedinstvo kršćana najviše je pisao Antun Škvorčević, autor članka³⁴ čiji je podnaslov sličan geslu susreta koje smo prethodno spomenuli, a on glasi: *Evo, na vratima stojim i kucam*. Dakle, vidi se iz analize samih naslova i podnaslova da su članci o molitvenim susretima naglašavali važnost okretanja promjenama, važnost molitve za

³²Martin Kirigin, *Uz molitvenu osminu za jedinstvo kršćana*, 1995., br. 3, str. 5.

³³*Ekumenska molitva za mir*, 1996., br. 1, str. 5.

³⁴Antun Škvorčević, *Svjetska molitvena osmina za jedinstvo kršćana*, 1996., br. 2, str. 5.

pozitivne društvene promjene, okretanje k budućnosti. Posebno u članku Škvorčević ističe podijeljenost Crkve koju Bog poziva na novu vjernost. Također, naglašava i riječi pape Ivana Pavla II. koji je rekao da vjernici ne smiju ući razdijeljeni u treće tisućljeće već da trebaju tražiti načine na koje će se povezivati, a ne udaljavati međusobnim različitostima i uvjerenjima.

Htjeli bismo spomenuti i članak³⁵ o ekumenskom molitvenom susretu koji je bio prvi susret takve vrste prenošen na HTV-u. Na ovom susretu održanom u Zagrebu, u zagrebačkoj katedrali, osim kardinala Kuharića čije smo zalaganje za ekumenizam već istaknuli, sudjelovali su i biskup Evangeličke Crkve Vladimir Deutsch, arhijerejski namjesnik i paroh Srpske Pravoslavne Crkve Milenko Popović i predstavnik Baptističke Crkve u Hrvatskoj Branko Lovrec. Propovijed je održao kardinal Franjo Kuharić koji je posebice isticao važnost pomirenja s Bogom, što je pomak i promjena u temama molitvenih susreta budući da je ranije tema ovakvih susreta najviše bilo međusobno pomirenje, posebice među pravoslavcima i katolicima tijekom ratnih godina.

Molitveni susret održan 1998. godine u Zagrebu pod motom *Duh potpomaže Crkvu* opisanog u članku³⁶ Adolfa Polegubića. Susret je održan u prepunoj evangeličkoj crkvi. Naslov članka jest *Međusobno upoznavanje različitih kršćana*. No, susret je sjedinio predstavnike različitih vjerskih zajednica. Tako su se na ovom susretu našli evangelički biskup Vladimir Deutsch, Jure Zečević, namjesnik Pravoslavne Crkve Milenko Popović, predsjednik Baptističke Crkve Branko Lovrec i ostali vjernici različitih kršćanskih Crkava. Na ovom molitvenom susretu istaknuto je kako „ekumenizam u Crkvi više nije promatran kao nužno zlo već kao znak vremena i nezaobilazno nastojanje oko ispunjenja Kristove volje”³⁷.

Osim spomenutog članka, na ovu temu Adolf Polegubić napisao je još jedan članak³⁸ o svjetskoj molitvenoj osmini za jedinstvo kršćana. Polegubić u članku posebno ističe rečenicu koju ujedno i izdvaja kao podnaslov, a ona glasi: *Nemamo pravo prekrajati Isusovu volju*.³⁹ Na ovom molitvenom susretu su se sastali isti predstavnici kao i na molitvenom susretu iz prethodno analiziranog članka, a od osoba koje nismo spomenuli tu su bili mons. Bozanić i mons. Košić. Istaknuli bi kako je biskup Deutsch naglasio kako kršćani iako mole za jedinstvo, žive

³⁵Poziv na pomirenje je poziv na obraćenje, 1997., br. 4, str. 1.

³⁶Adolf Polegubić, *Međusobno upoznavanje različitih kršćana*, 1998., br. 4, str. 10.

³⁷Isto, str. 10.

³⁸Adolf Polegubić, *Nemamo pravo prekrajati Isusovu volju*, 1999., br. 5, str. 3.

³⁹Isto, str. 3.

razdijeljeni. Dakle, vidi se želja za jedinstvom kojeg još nema unatoč brojnim molitvama i nastojanjima.

3.2. Ekumenizam i mladi

Ekumenski članci Glasa Koncila u ovom razdoblju vezani su i za ekumensko djelovanje mladih. Često su mladi uključeni u molitve kršćana za jedinstvo. Na ovakvim susretima mladi su molili za jedinstvo kršćana različitim prigodnim pjesmama, biblijskim tekstovima, zajedničkim molitvenim nakanama i klanjanjima križu. Tako nam članak⁴⁰ nepoznatog autora koji je objavljen 1990. godine govori o nastojanjima mladih za ostvarenjem ekumenskih ideja o jedinstvu kršćana. U ovom članku navodi se kako je molitveni program vođen u suradnji s vjeroučiteljem Vinkom Kraljevićem, a zanimljivo je bilo što su se mladi tijekom molitve Očenaša međusobno držali za ruke, a držanje za ruke simbol je zajedništva i jedinstva.

Osim ovog molitvenog susreta mladih, u znaku ekumenizma bio je i novogodišnji ekumenski molitveni susret europske mladeži. Radi se o članku⁴¹ Gilberta Hofmanna u kojem je detaljnije opisao sami molitveni susret mladeži u Stuttgartu. Jedna od važnijih tema razgovora tijekom ovog susreta bila je važnost aktivnosti mladih, a mnogo se naglašavala štetnost pasivnosti i prepuštanje skepticizmu.

O ulozi mladih na putu do ekumenizma govori i članak s naslovom *U znaku mladih s istoka Europe*⁴² u kojem je nepoznati autor izvijestio o europskom ekumenskom susretu mladih koji je održan u Parizu. Naime, na ovom susretu mladih koje je ujedinila težnja za ekumenizmom okupilo se više od stotinu tisuća mladih što nam govori o prihvaćenosti ideje ekumenizma među mladima. Zanimljiv je podatak da je iz Hrvatske sudjelovalo čak tri tisuće mladih, dok iz susjedne nam Bosne i Hercegovine tek oko stotinu mladih. Cilj ovog susreta, kako nepoznati autor članka kaže, jest hod na izvore vjere i izgradnja povjerenja među narodima.

Također, o uključenosti mladih u ekumenizam govorilo se i u članku⁴³ o radnom skupu mladih održanom na Islandu, a organiziralo ga je Ekumensko vijeće mladih u Europi. Na ovom

⁴⁰Mladi za jedinstvo kršćana, 1990., br. 5, str. 14.

⁴¹Gilbert Hofmann, *Uvijek se može pronaći put*, 1997., br. 2, str. 10.

⁴²*U znaku mladih s istoka Europe*, 1995., br. 3, str. 9.

⁴³*Radni skup mladih ekumenista*, 1998., br. 49, str. 4.

sastanku sudionik iz Hrvatske bio je student, grkokatolik Ivor Ivanišević koji je sudjelovao u brojnim predavanjima, radnim grupama i posjetima prirodnim, povijesnim i suvremenim osobitostima Islanda.

Smatramo važnim spomenuti i članak⁴⁴ autora Lj. Marića koji govori o biskupovom primanju međunarodne ekumenske grupe koju su činili mladi ekumeni. Naime, predsjednik Vijeća za ekumenizam i dijalog Hrvatske biskupske konferencije i požeški biskup Antun Škvorčević primio je 35 mladih ekumenista iz deset europskih zemalja. Tako su, primjerice, mladi bili iz Bosne i Hercegovine, Jugoslavije, Makedonije, Rumunjske, Bugarske, Njemačke, Engleske, Latvije te Francuske. Mladi su bili iz različitih kršćanskih Crkava, Katoličke, Pravoslavne te nekoliko protestantskih, a ovim susretom su se prvi put sreli na ovakav način u Hrvatskoj. Razgovarali su, kako navodi autor Marić, na temu pomirenja i razmjenjivali iskustva koja su stekli tijekom svojih ekumenskih djelovanja.

Također, biskup Škvorčević u spomenutom članku ukazao je na važnost ekumenske povijesti na prostorima Hrvatske koja seže iz 18. stoljeća, a kao predvodnika ekumenske povijesti smatra Juraja Križanića. No, spomenulo se i ime Josipa Juraja Strossmayera koji je bio izuzetno važna osoba za ekumensko povezivanje među Južnim Slavenima u prošlom stoljeću. Međutim, jedna od najljepših poruka ovog susreta bila je poruka biskupa mladim ekumenistima da, iako je rat donio mnogo negativnog, ustraju na svemu što je pozitivno i da još više postignu na području ekumenizma, a istaknuo je i svoju nadu u mlade ekumeniste i u njihova djelovanja.

Važno je spomenuti i Hrvatsku ekumensku nogometnu reprezentaciju koja je djelovala s težnjama za ekumenskim susretima i promicanju tolerancije i dijaloga među kršćanskim Crkvama. U hrvatskoj ekipi igrali su katolici, baptisti, adventisti i pripadnici Kristove Crkve. O ovom događaju pisala je Janja Košutić u svom članku⁴⁵, a ona je jedna od rijetkih ženskih autora koje se javljaju u Glasu Koncila.

⁴⁴Lj. Marić, *Biskup primio međunarodnu ekumensku grupu*, 1999., br. 34, str. 2.

⁴⁵Janja Košutić, *Hrvatska ekumenska nogometna reprezentacija*, 1999., br. 26, str. 24.

3.3. Ekumenizam i obrazovanje

Nema mnogo članaka koji govore o odnosu obrazovanja prema fenomenu ekumenizma, no zastupljeno je nekoliko članaka u kojima se najčešće radi o nekakvim tribinama i predavanjima o ekumenizmu. Tako Josip Baloban u svom članku *Ekumenski pristup odgoju i obrazovanju*⁴⁶ objašnjava fenomen i važnost ekumenizma kroz prizmu odgoja i obrazovanja putem nekoliko teza na koje donosi detaljnije odgovore. Primjerice, jedna od teza koju donosi jest „uvođenje religiozne kulture kao posebnog predmeta u osnovnim i srednjim školama najuže povezano s ključnim pitanjem: da li predmet koncipirati samo kao informacijski ili kao informacijsko-formativni”.⁴⁷ Također, Baloban objašnjava kako se fenomen religije, odnosno vjere u sociologiji religije i u crkvenoj sociologiji promatra u nekoliko dimenzija kao što su dimenzija vjerskih istina, ritualna dimenzija, biti kršćanin u društvu i slično.

Rekli smo kako su ekumenski članci vezani za odgoj i obrazovanje najčešće prikazi raznih predavanja, tribina i seminara. Tako članak nepoznatog autora *Europa nakon 1992.*⁴⁸ govori o znanstvenom ekumenskom skupu u Salamanki na kojem se tema ekumenizma obrađivala na tri razine: na predavanjima, u diskusijama i kružocima. Najviše se govorilo o suvremenom ekumenizmu i izazovima pluralizma koje donosi suvremeno društvo. Nadalje, što se tiče hrvatskih predstavnika na ovom znanstvenom ekumenskom skupu, zasigurno treba spomenuti sudjelovanje profesora Ivana Goluba u jednoj raspravi posvećenoj temi istine gdje je profesor Golub naglasio kako su prisutne različite vrste istine te da se one „međusobno ne odnose isključivo dopunski”.⁴⁹ Neke od vrsta istina koje je spomenuo u svom govoru bile su filozofska, povijesna, poetska i biblijska istina.

Primjer tribine održane na temu ekumenizma jest u članku⁵⁰ o tribinina temu ondašnjeg ekumenizma koja se održala u Splitu, a misli o ekumenizmu iznijeli su Jakov Jukić, s. Rebeka Anić i Nedjeljko Ante Ančić. Jakov Jukić govorio je o modernim religijskim situacijama te o političkim instrumentaliziranjima u zemljama Trećeg svijeta, dok je Nedjeljko Ante Ančić bio usmjeren na poziv svih na pomirenje i obvezu pomirenja. Rebeka Anić bavila se temama pravde

⁴⁶Josip Baloban, *Ekumenski pristup odgoju i obrazovanju*, 1990., br. 30, str. 4.

⁴⁷*Isto*, str. 4.

⁴⁸*Europa nakon 1992.*, 1992., br. 38, str. 10.

⁴⁹*Isto*, str. 10.

⁵⁰*Razmišljanje o ekumenizmu*, 1997., br. 5, str. 15.

i mira, ali je spomenula i važnost očuvanja okoliša koja je jedna od sastavnica završnog dokumenta Europskog ekumenskog susreta u Baselu iz 1989. godine.

Nadalje, svakako trebamo reći nešto i o ekumenskim tribinama kad smo već prikazali neke od seminara i predavanja. Tako je, primjerice, ekumenska tribina prisutna u članku⁵¹ Adolfa Polegubića. Naime, ova tribina održana je u sklopu Svjetske molitvene osmine za jedinstvo kršćana, u Zagrebu, a tribina je bila o Papinoj enciklici „Da budu jedno”. Na ovoj ekumenskoj tribini sudjelovali su apostolski nuncij Giulio Einaudi, predstavnici više kršćanskih Crkava i zajednica i veći broj posjetitelja, a posebice mladih. Tomislav Šagi-Bunić istaknuo je da je „Papina enciklika poruka puna utjehe za sve kršćane, posebice na našim prostorima”⁵². Među uglednim pravoslavnim teolozima, svoje mišljenje o Papinoj enciklici iznio je i o. Jovan Nikolić koji je ovom prigodom, također, rekao kako je „temeljna knjiga za teološku orijentaciju Srpske Pravoslavne Crkve o problemima i pitanjima ekumenizma bila Pravoslavlje i ekumenizam”⁵³. Dodao je i kako se u spomenutoj knjizi konstatira da su i rimski i ženevski ekumenizam hereza i da pravoslavni s tim ništa ne mogu imati.

Također, trebamo spomenuti i seminare za vjeroučitelje o kojima je govorio Antun Jarm u svom članku *Ekumenski seminar za vjeroučitelje*⁵⁴. Ovaj seminar koncipiran je kroz trodnevni sadržaj, a sudjelovali su vjeroučitelji osnovnih i srednjih škola. Seminari su održani u Osijeku, a voditelj je bio Stjepan Hrpka koji je naglasio kako su „vjeroučiteljima vrata škole zaista otvorena i da su oni potrebni školama”⁵⁵, te kako vjeroučitelji postaju „članovi škola sa svim zadaćama, dužnostima i pravima kao i ostali nastavnici”⁵⁶. Hrpka je posebno istaknuo da škola treba imati dva obilježja, a to su humanost i kvaliteta. Također, naglašeno je kako sila kao metoda ne smije imati svoje mjesto u školi te da je nastavnički poziv jednak umjetničkom pozivu te je stvarateljski, a rezultat se može postići samo u ugodnom ambijentu slobode.

Nailazimo na još jedan članak⁵⁷ koji povezuje obrazovanje i ekumenizam, a radi se o ekumenskom znanstvenom skupu kao i u prethodno analiziranom članku. No, važna je razlika što je u ovome članku naglašena prisutnost pravoslavnih, točnije pripadnika Makedonske Pravoslavne Crkve koja je ujedno i organizator spomenutog ekumenskog znanstvenog

⁵¹Adolf Polegubić, *Među Crkvama raste zajedništvo*, 1996., br. 5, str. 6.

⁵²*Isto*, str. 6.

⁵³*Isto*, str. 6.

⁵⁴Antun Jarm, *Ekumenski seminar za vjeroučitelje*, 1999., br. 10, str. 3.

⁵⁵*Isto*, str. 3.

⁵⁶*Isto*, str. 3.

⁵⁷*Ekumenski znanstveni skup*, 1993., br. 31, str. 13.

skupa. Ovaj znanstveni skup obradio je nekoliko tema po pitanjima literature, jezika, teologije, umjetnosti, medicine i brojnih drugih područja, a skup je osim dvojice mitropolita okupio i brojne znanstvenike. Zanimljivo je na ovom skupu što je većina znanstvenika i stručnjaka prvi put čula za slavensku liturgiju rimskoga obreda kao i određene pojedinosti o glagoljskoj literaturi u Hrvatskom primorju. Ovaj skup zasigurno je jedan od skupova koji su unaprijedili među crkveni dijalog, a sudionici imaju priliku saznati više o kulturama onih drugih o kojima možda znaju malo pa ih zbog toga ne mogu ni uvažavati.

3.4. Ekumenizam i kultura

Govoreći o ekumenizmu u sferama kulture, najčešći su članci koji govore o različitim izložbama i koncertima u duhu ekumenizma. Takav primjer jest i sljedeći članak to je Vladimira Horvata o ekumenskoj izložbi održanoj u Beogradu. Ova ekumenska izložba prikazuje djela slikarice Milice Ivanović. Posebnu pozornost privukla je njena slika Krista koji raširenim rukama grli i rimsku Baziliku svetog Petra i novi beogradski Hram svetog Save. U ovom motivu vidimo utjecaj ekumenizma i način na koji i umjetnost može biti dio ekumenskog pokreta i fenomena. Još je jedan primjer ekumenske izložbe, a radi se o članku⁵⁸ nepoznatog autora koji govori o zbirci modernih ikona austrijskog slikara Antona Wolleneka. Ova zbirka obilazi izložbene prostore diljem Europe, među katoličkim, ali i pravoslavnim narodima. Zbirka je predstavljena na nekoliko ekumenskih susreta, a ikona svoje podrijetlo vuče iz Male Azije, a u kršćanstvo je ušla kao „izraz i svjedočanstvo vjere”⁵⁹.

Kada govorimo o vezi ekumenizma i kulture, trebamo spomenuti ekumensko djelovanje zagrebačkoga mješovitoga zbora Lira. O djelovanju zbora Lira govorio je i Mihael Montiljo u svom članku⁶⁰ pod naslovom *Ekumensko djelovanje zagrebačkoga zbora Lira*. Važna je osoba Emil Cosseto koji je 40 godina ravnao zagrebačkim zborom koji je bio uključen u brojna ekumenska djelovanja i projekte, posebice na području kulture i umjetnosti. Posebno se ističe suradnja zbora i Katoličke Crkve u Zagrebu, a zbor se bavio i katoličkom i protestantskom provenijencijom uz njegovanje i svjetovne zborne glazbe. U ovom primjeru vidljivo je kako je

⁵⁸*Ekumenske ikone*, 1997., br. 3, str. 12.

⁵⁹*Isto*, str. 12.

⁶⁰Mihael Montiljo, *Ekumensko djelovanje zagrebačkoga zbora Lira*, 1993., br. 36, str. 7.

„duhovna glazba židovske i kršćanske provenijencije jako sredstvo zbližavanja ljudi, doprinosi humanizmu i prijateljstvu među ljudima, te miru toliko potrebnom na ovim našim prostorima”⁶¹, kako objašnjava Mihael Montiljo.

Također, ekumenski koncert održan je i u Rijeci, a radilo se i o dobrotvornom koncertu održanom u dvorani Hrvatskog kulturnog doma, a zajedno su nastupali katolici, pravoslavni, evanđelisti, baptisti i evangelici. Prije samog početka koncerta, svaka od vjerskih zajednica predstavila se kraćom uskrsnom liturgijom. O ovom dobrotvornom koncertu čitamo u članku⁶² nepoznatog autora, a prihod od ulaznica namijenjen je bio djeci s poteškoćama u razvoju. Spomenuli bismo i orguljaški ekumenski koncert⁶³ održan u svetištu Majke Božje Remetske u Remetama. Na koncertu su se izvodile melodije klasične glazbe s ukomponiranim stihovima Davidova 150. psalma i hrvatskog pjesnika Tina Ujevića. Na ovom ekumenskom koncertu uživali su redovnici karmelićanskog samostana, zagrebački umjetnici te predstavnici pravoslavne zajednice. Ovo je još jedan primjer ekumenizma među katolicima i pravoslavcima i to putem umjetnosti, točnije glazbe.

Međutim, trebamo spomenuti i ekumenski koncert održan u Zagrebu 1996. godine koji je, kao i već spomenuti koncerti, prošao u znaku ekumenizma. Ekumenski koncert održan je u studentskom domu Stjepan Radić, a na koncertu su se izvele brojne međunarodne i međuvjerske duhovne pjesme. O ovom koncertu izvijestio nas je Ante Periša u svom članku⁶⁴, a koncert je održan u sklopu projekta Tjedan za ujedinjeni svijet, a ideja za spomenuti projekt rodila se u Rimu, na skupu mladih. Ovdje vidimo i djelovanje mladih na području ekumenizma. Spomenuti pokret „prožet je duhom ekumenizma i zbližavanja kršćanskih, ali i drugih vjerskih zajednica”⁶⁵, kako navodi autor članka Ante Periša.

Osim duhovnih koncerata i izložbi, u duhu ekumenizma unutar kulturnih sfera ubrajaju se i događaji predstavljanja knjiga, posebice onih koje izravno govore o ekumenizmu i ekumenskim temama. Jedna od takvih knjiga jest i knjiga biskupa Ratka Perića predstavljena u Zagrebu, a nosi naslov *Ekumenske nade i tjeskobe*. Već iz naslova vidljiva je ekumenska tematika i usmjerenost knjige na ekumenizam i ekumenska nastojanja. Knjiga je usmjerena na ekumenske odnose između Katoličke Crkve i Srpske Pravoslavne Crkve. O predstavljanju spomenute knjige

⁶¹Isto, str. 7.

⁶²Ekumenski dobrotvorni koncert, 1997., br. 22, str. 15.

⁶³B. Zebić, *Orguljaški ekumenski koncert*, 1996., br. 32, str. 11.

⁶⁴Ante Periša, *Ekumenski koncert*, 1996., br. 20, str. 18.

⁶⁵Isto, str. 18.

može se čitati u članku⁶⁶ nepoznatog autora, a s obzirom na to da se ovaj članak nalazio na naslovnoj stranici ovog broja Glasa Koncila, smatramo ovaj članak važnim, posebno kada govorim o ekumenizmu. No, zanimljiv je i kratki članak⁶⁷ nepoznatog autora koji govori o kardinalu Cassidyju koji je osvojio nagradu „Nostra aetate”, a ova nagrada se temelji na odnosu Crkve i nekršćanskih religija.

No, govoreći o vezi ekumenizma i kulture, svakako trebamo spomenuti i pokretanja određenih ekumenskih časopisa. Članak koji govori o pokretanju ekumenskog časopisa jest upravo članak⁶⁸ iz 1995. godine s naslovom *Ekumenski časopis Žižak*. Naime, radi se o prvom hrvatskom dječjem vodiču za čitanje Biblije, a nazvali su ga *Žižak*. Ovaj časopis priredili su članovi protestantskih evanđeoskih zajednica u Hrvatskoj, a izdalo ga je Društvo prijatelja Biblije. Ovaj časopis jest poseban zbog toga što su ga „objavili ljudi različitih kršćanskih tradicija, ekumenski je časopis i dostupan kršćanima svih vrsta iskustava”⁶⁹.

O pokretanju ekumenskog časopisa pisao je i N. Pintarić u svom članku⁷⁰ iz 1997. godine, a radi se o prvom časopisu za međureligijski dijalog i ekumenizam. Naime, časopis je nazvan *Vrhbosnensia*, a zamišljen je kao časopis za međureligijska i teološka pitanja. To je bio prvi časopis ovakve vrste. Autor članka piše kako je urednik ovog časopisa Marko Josipović rekao kako „Crkva ne može i ne smije odustati od međureligijskog dijaloga i ekumenizma.”⁷¹ Dakle, vidimo da se ekumenizam promicao na brojnim područjima, od seminara, predavanja i tribina, preko različitih održavanja koncerata pa sve do pokretanja časopisa koji promiču ideje ekumenizma.

⁶⁶*Ekumenske nade i tjeskobe*, 1994., br. 17, str. 1.

⁶⁷*Kardinalu Cassidyju nagrada Nostra aetate*, 1999., br. 48, str. 24.

⁶⁸*Ekumenski časopis Žižak*, 1995., br. 38, str. 7.

⁶⁹*Isto*, str. 7.

⁷⁰N. Pintarić, *Prvi časopis za međureligijski dijalog i ekumenizam*, 1997., br. 49, str. 5.

⁷¹*Isto*, str. 5.

ZAKLJUČAK

Ovim diplomskim radom htjeli smo prikazati pojavnost, kao i sadržaj ekumenskih tema koje se javljaju u Glasu Koncila u razdoblju od 1990. pa do 1999. godine. U uvodnom dijelu ovog rada iznijeli smo kratak povijesni prikaz nastanka i razvitka Glasa Koncila koje je tijekom svog razvoja i izdavaštva naišlo na mnoge prepreke, posebice od strane vlasti i državnog aparata. Naime, mnogi su pokušali spriječiti i/ili ugasiti ovo vjersko glasilo, no znamo da se Glas Koncila uspio unatoč svemu održati sve do dana današnjeg. Tako smo u prvom dijelu mogli pročitati kako su za rad Glasa Koncila bili izuzetno važni i vjernici laici, a ne samo svećenici i redovnici. No, kao i svaki časopis Glas Koncila je imao razdoblja kad je opala njegova popularnost i čitanost, a naveli smo kako su se brojni pretplatnici odjavljivali jer je politička vlast zabranjivala čitanja i kupnju glasila, pa su se ljudi odjavljivali iz straha.

U drugom dijelu ovoga rada donijeli smo pregled ekumenskih tema, a možemo primijetiti kako ni za vrijeme Domovinskog rata broj ekumenskih tema nije manji, nego su ovakve teme još i zastupljenije tijekom ratnih zbivanja nego li u poslijeratnim godinama. Čitajući same naslove ekumenskih tema i članaka, možemo vidjeti kako su naslovi do 1996. godine najviše usmjereni upravo na teme zajedništva, važnost molitve i slično, dok su naslovi iz poslijeratnih godina pozivali na oprost i na ponovno ujedinjenje zaraćenih i posvađanih strana, ali i na važnost obraćenja.

U posljednjem dijelu rada donijeli smo sadržaj i analizu ekumenskih tema Glasa Koncila. Izabrali smo pojedine članke koje smo smatrali važnima za spomenuti i analizirati. Čitajući članke za analizu i obradu sadržaja, možemo zaključiti kako se većina ekumenskih tema tiče ekumenskih susreta visokih predstavnika, posebice između predstavnika Katoličke i Pravoslavne Crkve. Susreti ovog tipa su izuzetno važni za sam ekumenizam budući da ovim susretima jačaju veze među pripadnicima različitih kršćanskih zajednica što i jest cilj i glavna odrednica samog ekumenizma. Unutar teme ekumenskih susreta, razlikuju se ekumenska bogoslužja, susreti visokih predstavnika te molitveni ekumenski susreti. Vidjeli smo da najviše članaka Glasa Koncila govori upravo o temi susreta visokih predstavnika, dok je manji broj članaka koji spominju ekumenska bogoslužja. Molitveni ekumenski susreti najčešće su vezani za molitvene osmine za jedinstvo kršćana.

Također, prisutni su i članci koji govore o utjecajima ekumenizma na odgojni i obrazovni sustav te o vezi ekumenizma i školskog sustava. Unutar odgoja i obrazovanja, fenomen ekumenizma obrađivan je kroz razne vrste seminara, radionica, tribina i predavanja. Najviše se govorilo o suvremenom ekumenizmu i izazovima pluralizma koje donosi suvremeno društvo. No, trebamo spomenuti i odnos ekumenizma i kulture koji se očituje kroz brojne izložbe, koncerte i predstavljanja knjiga u duhu ekumenizma. Najbrojnije su ekumenske izložbe, manji je broj koncerata, a o predstavljanju knjige u duhu ekumenizma pročitali smo samo u jednom članku. Što se tiče osoba koje su doprinijele ekumenizmu, zasigurno se radi o brojnim svećenicima, episkopima, biskupima, mitropolitima i drugima, no sa strane Katoličke Crkve izniman doprinos je dao kardinal Franjo Kuharić koji je inicijator i sudionik brojnih susreta u znaku ekumenizma što smo mogli vidjeti tijekom analize ekumenskih članaka u trećem dijelu ovog rada.

Naposljetku, spomenuli bismo i odnos ekumenizma i mladih koji su, također, sudjelovali na brojne načine u fenomenu ekumenizma. Čitajući ekumenske članke Glasa Koncila u ovom razdoblju prisutni su brojni članci vezani za ekumensko djelovanje mladih. Često su mladi uključeni u molitve kršćana za jedinstvo. Na ovakvim susretima mladi su molili za jedinstvo kršćana različitim prigodnim pjesmama, biblijskim tekstovima, zajedničkim molitvenim nakanama i klanjanjima križu. Članke koji govore o mladima i ekumenizmu analizirali smo dijelom u poglavlju o povezanosti ekumenizma i obrazovanja, a dijelom i unutar poglavlja o vezi mladih i ekumenizma.

Također, uočili smo i da je prisutnost ženskih autora članaka o ekumenizmu jako mala u odnosu na muške autore. Tako se od ženskih autora koji se bave temama ekumenizma izdvaja s. Rebeka Anić koja je u svojim ekumenskim člancima upravo isticala važnost prisutnosti žena u ekumenskim djelovanjima kao i u drugim sferama društvenih djelovanja te važnost ravnopravnosti u pojedinim djelatnostima.

BIBLIOGRAFIJA

- Hrvatska biskupska konferencija, Crkva i mediji, Glas Koncila, Zagreb, 2006.
- A. Mikić, Crkveno i društveno značenje glasa koncila od 1963. do 1972. Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2016.
- Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952, Svezak 1, 1945-1948., priredila Branislava Vojnović, Zagreb 2005.
- Narodne novine, br. 45/60 i 15/65.
- V. Pavlinić, Katolička štampa u Hrvatskoj, u: Mi Crkva i drugo, Zbornik bogoslovske tribine, Zagreb 1971.
- V. Košić, Recepcija Koncila u Hrvatskoj – uloga Kršćanske sadašnjosti u tome, u: Nastanak i razvitak Kršćanske sadašnjosti, Zbornik radova sa znanstvenog simpozija o 40. obljetnici djelovanja, Zagreb 2010.
- L. Znidarčić, Organizirano djelovanje katoličkih svjetovnjaka na području zagrebačke nadbiskupije (1852-1994), u: Zagrebačka biskupija i Zagreb 1094-1994, Zbornik u čast kardinala Franje Kuharića, Zagreb, 1995.
- Ž. Kustić, Naše crkvene i društvene prilike u vrijeme djelovanja Kršćanske sadašnjosti, u: Nastanak i razvitak Kršćanske sadašnjosti
- Odluka o imenovanju Dragutina Hrena glavnim i odgovornim urednikom Glasa s Koncila, br. 118/pr. od 10. rujna 1963. u: NAZ, Ostavština Franje Šepera, kutija 48, korice 228.
- Odluka o izdavanju Glasa Koncila br. 3130/1963 od 31. prosinca 1963. Preslika odluke u: Arhiv Glasa Koncila, Ur. br. 0/1963.
- Impressum Glasa Koncila br. 9, 10. svibnja 1964.
- Ljetopis Glasa Koncila, u: Glas Koncila, br. 20, 8. listopada 1972.
- Mogući pretplatnici! Nema bojazni ...!, u: Glas Koncila, br. 8, 14. travnja 1968., str. 8.
- Djelovanje Crkve među našim ljudima izvan domovine, u: Glas Koncila, br. 15, 26. srpnja 1970.
- Odnekud s višeg mjesta došao je „Stop“, u: Glas Koncila, br. 32, 8. kolovoza 1993.